

SZENT ERZSÉBET ZARÁNDOKHÁZ

Olaszliszka

Építészet:
Salamin Ferenc

Szöveg:
Kuli László

Fotó:
Dénes György

▲ Helyszínrajz

Még a leghosszabb zarándokút is az első lépéssel kezdődik. A lényeg az elhatározás. A tokaj-hegyaljai történelmi borvidék – mint kultúrtáj – 2002 óta a világörökség magyarországi vonatkozásainak karakteres eleme, mely megtette első lépéseit az értékmentés és értékmegőrzés rögzös útján.

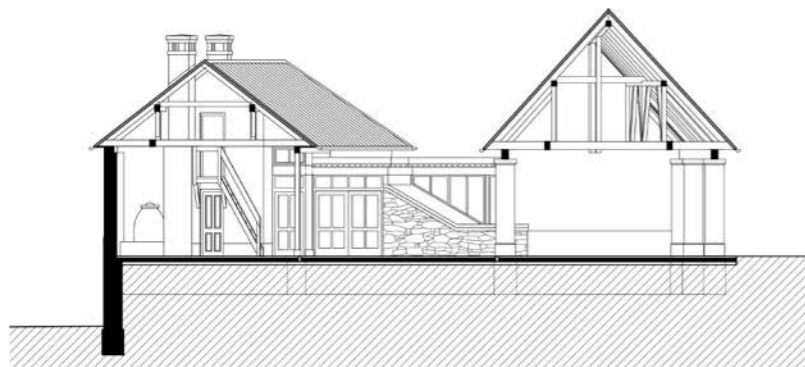
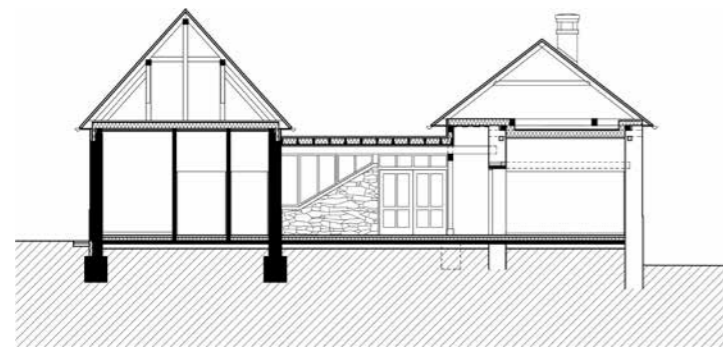
A kis hegyaljai falu, Olaszliszka neve nem az elsők között jut eszünkbe, ha a kultúrtájhoz tartozó települések felsorolásába kezdünk. Pedig a település belső részén sok olyan épületre, épületrom-

ra csodálkozhatunk rá, ami azt mutatja, hogy bizony a Bodrog-parti falucska hajdan szebb napokat is megélt, és aktív részese volt a háború előtti virágzó kultúránknak. Sajnos a szocialista tervgazdaság lélektelen mechanizmusának fájó következményei Olaszliszkat sem kímélték. A gazdátlanság, kilátástalanság és fásultság a rendszerváltozással nem-hogy csökkent volna, de tovább fokozódott. Az akkor bőven kétezzer fő feletti lakosság szám 2010-re 1750-re csökkent az etnikai arányok erős megváltozásá-

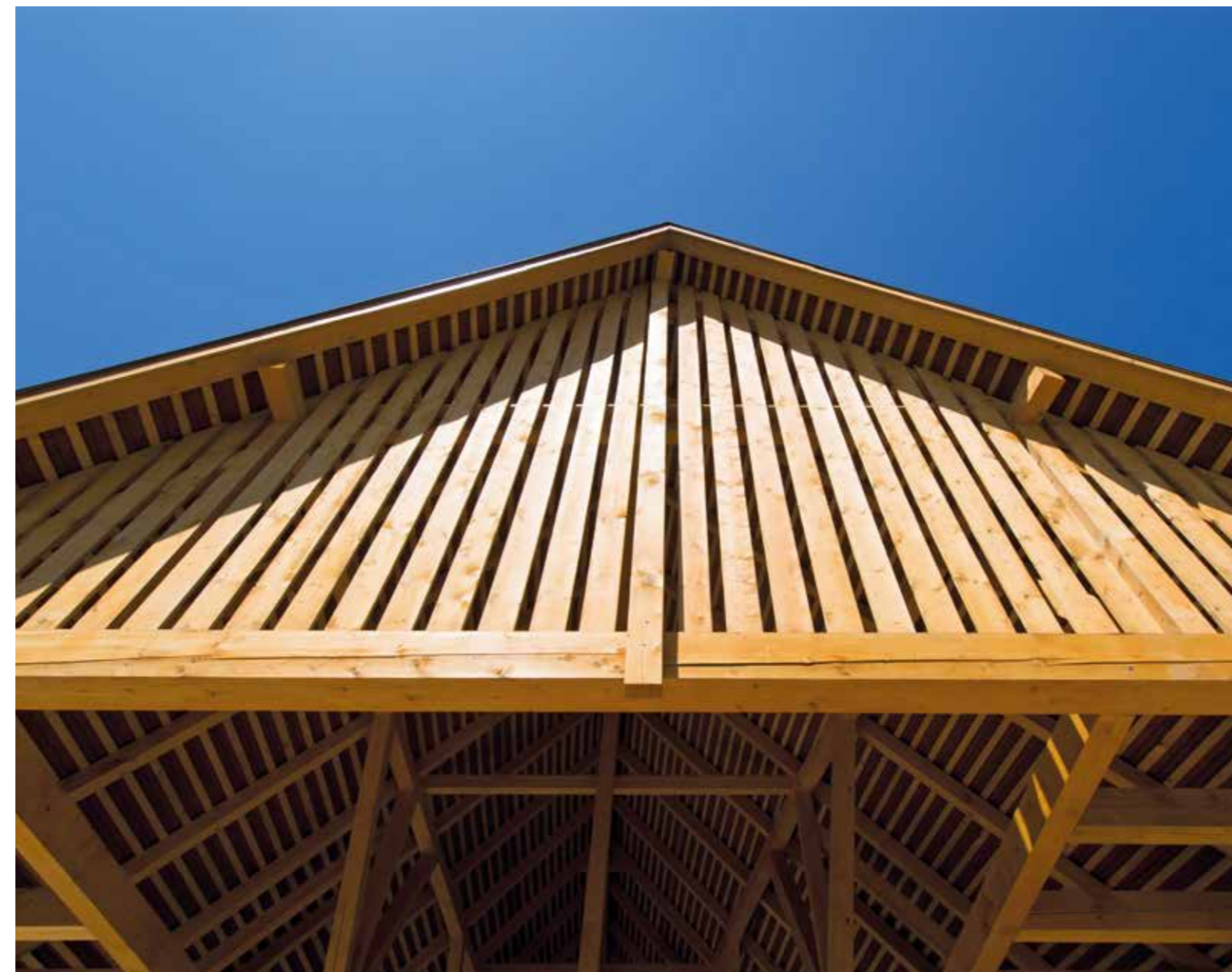
Építész tervező: **Salamin Ferenc**
Építész munkatárs: **Salamin Pál**
Statikus terv: **Pataki Zoltán**
Épületgépész terv: **Erhardt Péter**
Elektromos terv: **Münnich Gábor**
Út és közmű: **Bíró Károly**
Tervezés: 2014
Kivitelezés: 2015

val párhuzamosan, mivel a falu cigány kisebbségi lakossága ebben az időben megháromszorozódott. Ebben a helyzetben kellett megtenni az első lépéseket a borvidékhez való felzárkózás és a világörökséghez méltó környezet létrehozása érdekében.

Salamin Ferenc és kollégái évek óta elkötelezett munkával igyekeznek részt venni a kultúrtáj sebeinek gyógyításában, az építészet eszközeivel beavatkozni. E munka eredményeként Olaszliszván a település központjában, a Nagyboldog-

asszony-templom közvetlen szomszédságában a meglévő épületek átépítésével jött létre az Árpád-házi Szent Erzsébet Zarándokház. A két épületből álló ingatlan korábban presszóként funkcionált. Az első elképzelések szerint itt a helyi borászok számára alakítottak volna ki borélettermet, bemutatótermet, ezzel is erősítve a borvidék kapcsolati hálóját. A régi-új polgármester, Fekete Gyula és képviselő-testülete azonban a zarándokturizmust becsatolva képzelte el a falu jövőjét befolyásolni képes épület funkcióját. Ezért a Sárospatakon induló Erzsébet-zarándokútnak az országot és a borvidéket Tokajnál átszelő Mária-úttal való összekötő kapocs szerepére vállalkozva zarándokháznak építette azt meg, nem kizárva az eredeti funkció befogadásának lehetőségét sem. Az átépítést a Hegyaljai Fejlesztési Tanács 60 millió forintos támogatásából valósították meg. Salamin takarékos módon, a rá jellemző érzékenységgel valósította meg a feladatot. A két épület közül megőrizte a közel százötven éves, oldalhatáron álló földszintes házat, mely az ingatlant elválasztja a Bodroghoz vezető kis utcácskától, és elbontotta az utcával párhuzamos épületrészt. Ide építette fel a meglévő épület ellenpontjaként az új szárnyat, amivel az utcai homlokzatot két kisebb épületre bontva tudta megjeleníteni, az utcakép ritmusába harmonikusan beillesztve azt. Az új szárny a telek hátsó része felé fokozatosan nyílik meg és alakul át fedett-nyitott térré, rávezetve a tekintetet a Bodrog festői panorámájára. A két épület közötti terület lefedésével olyan térkincs jött létre, amely alkalmas a közösségi funkció befogadására, egyben átélhetővé teszi a régi udvar térélményét. Az ingatlan alatt lévő borospince központi térére nyíló lejáróját is így építették újjá, szemben a régi házzal, mely elhelyezés a környéken igen gyakori. Az új épületrésznél ívben meghajló alaprajzi-térbeli szerkesztése a terveken először öncélúnak tűnhet, de a helyszínen érthetővé válik. A tekintélyt parancsoló tömegű katolikus templom közvetlen közelsége ugyanis

olyan fizikai és spirituális értelemben is tapintható „térgörbület-érzetet” vált ki a szemlélőből, amire az ívben lépegető pillérek és a kanyarodó tető feszültségmentesen reflektál. Még a település utcavonalai is megzavarodnak ezen a helyen, tehát a gesztus nem túlzó, inkább harmonikus összhatást kelt.

A részletek tekintetében is tetten érhető az értékörző tervezői gondosság, amely nemcsak a felhasznált anyagokban és azok részletképzéseiben nyilvánul meg. A tervező hegyaljai értékörzés érdekében végzett munkája és ismeretátadási erőfeszítései tükrében ez nem meglepő. Az öreg ház fafödémét kiszabadították a rászögelt borítás alól, és megtisztítva mutatják meg a látogatóknak a rendezvényterem (étterem) mennyezetén. Helyreállították a ház utcai homlokzatának jó arányú ablakrendjét, és megőrizték, felújították a két épületet összekötő eredeti kovácsoltvas kaput. Szépen harmonizál egymással a régi épület megmaradó cserépfedése az újjal, a mészko felületek a gyalult faszerkezetekkel. Egyetlen számon kérhető, zavaró megoldás az új épület utcai homlokzatán a nyitott, plasztikusan elhúzott nyíláskerettel kialakított, aszimmetrikus osztású, fekvő arányú ablak. Ezt a modern építészet tárházából átvett olyan elemnek érzem, amely a hely szelleméhez nehezen társítható, és a kultúrtáj épített örökségének megismertetését szolgáló építészeti összefoglalóban leírtakkal is ellentétesnek tűnik.

A homlokzat mögötti konyhafunkciót figyelembe véve talán indokolt lehet ez az ipari építészeti idéző motívum, de érzésem szerint ezt meg lehetett volna oldani a környék mezőgazdasági épületeiből átértelmezett építészeti fordulattal is. Az épület gyógyító jellege vitathatatlan. A település egyik sebe nemcsak begyógyult, de hatását tekintve üdvözlendő folyamatot indított el, hiszen a településvezető elmondása szerint a közösségi zárandokház a szomszédos telken tervezett zárandokszállással is kiegészül majd. A telkek támfalakkal elválasztott, szintben a Bodrog felé ereszkedő, teraszosan kialakított rendszerét látva ez újabb izgalmas épületeket, épületcsoportokat és térkapcsolatokat eredményezhet, melyek egy közösség gyógyulásának tanúi, egyben katalizátorai lehetnek. Egyik lépés a másik után. Egy zárandokút megkezdődött.

STEP BY STEP

For years, Ferenc Salamin and his colleagues have been busy trying to mend the scars of the cultural landscape of Tokaj with the understanding tools of architecture. Standing tall in the centre of Olaszliszka, next to the Church of Our Lady, the complex of reconstructed buildings now known as the Pilgrimage House of Saint Elisabeth from the House of Árpád is a proud affirmation of their work. In earlier times, the two-building real estate complex served as a coffee house. However, the re-elected mayor, Gyula Fekete and his body of representatives hope to build a future for the village as a centre for pilgrimage. This is why he reimagined the complex of buildings as a link between the Saint Elisabeth pilgrimage route leading to Sárospatak and the Saint Mary route that crosses the Tokaj wine region. As an added benefit, local wine-makers will have the opportunity to reach more consumers and increase the wine region's social capital.

